

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 323.21

ЕФЕКТИВНЕ ВРЯДУВАННЯ («GOOD GOVERNANCE») У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Алалі Ахмад

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
кафедра політології
просп. Гагаріна, 72, 49000, м. Дніпро, Україна*

У статті розглянуто значення орієнтації на принципи ефективного врядування в демократичному суспільстві. Вивчено рівень забезпечення певними цінностями розуміння перспективи розвитку сучасного політичного менеджменту в Україні. Визначено, що ефективність політичних проектів оцінюється за сприйняттям реалізації певних суспільних благ і як результат функціонування системи політичного управління. З'ясовано, що політичний менеджмент робить акцент на досягненні політичної мети, а концепція «good governance» – на забезпеченні потреб людини в широкому розумінні. Установлюється роль ефективного або належного врядування у вирішенні конкретних завдань державного будівництва та розвитку громадянського суспільства. Доводиться, що чинниками, які підвищують ефективність політичного менеджменту, є способи переконання реципієнтів публічних послуг у їх задовільній якості.

Ключові слова: політичний менеджмент, належне врядування («good governance»), політичний суб'єкт, демократія, політична доцільність.

Розгляд управлінських процесів у політиці пов'язаний не лише з структурою управління її предмета й об'єкта, а й із концептуальними засадами управлінських технологій їх сприйняття в експертному середовищі та суспільстві. Концепція ефективного політичного врядування, або «good governance», забезпечує політичні процеси зв'язком із публічною політикою, вимогами громадян і необхідністю впливу на предмет управління. Ефективність політичного менеджменту залежить від адекватного сприйняття управлінських завдань і можливостей реалізації певних політичних підходів. Ефективне врядування («good governance») є певною концептуальною рамкою, яка визначає можливість досягнення результату за наявної системи управління. Орієнтація на принципи ефективного врядування в демократичному суспільстві забезпечує певними цінностями розуміння перспективи розвитку сучасного політичного менеджменту в Україні. Усвідомлення свого значення в процесах управління означає для політичних посадовців можливість адекватної самооцінки не з позицій політичної доцільності, а з позицій ціннісно нейтральних орієнтирів.

Політичне проектування, спрямоване на модернізацію суспільства, передбачає наявність зворотного зв'язку між громадськістю й інститутами врядування. У системі «good governance» такими механізмами є консультації, просування пропозицій до порядку денного, легальний лобізм, громадський коаліції тощо. Ефективність політичних проектів оцінюється за сприйняттям реалізації певних суспільних благ і як результат функціонування системи політичного управління. Менеджмент політичних проектів як аспект «good governance» є також формою реалізації принципу доброчесності, наукової розробленості, суспільної актуальності. Його вимірюють не лише за результативністю проекту, а й за

загальним станом розвитку всього соціуму, окремих верств або спільнот. Підхід «good governance» в сучасний період є чинником розширення базису громадянського оцінювання дій інститутів політичного управління. Зважаючи на ефективність і результативність у наданні публічних послуг і суспільних благ, громадськість формує специфічне соціальне середовище контролю та конкретних вимог щодо влади. Це пов'язує цю політико-управлінську методологію з класичною схемою функціонування політичної системи Девіда Істона. Також практики «good governance» забезпечують розуміння якісних параметрів консолідації демократії. Ними є активізація політичної участі, підвищення авторитету влади, прозорість прийняття політичних рішень тощо [14]. Традиції практик «good governance» в політичному менеджменті є результатом глибокого проникнення в суспільство ліберальних цінностей: свободи, верховенства права, рівності можливостей. Наявність ідеї та доктринального обґрунтування «good governance» у сфері політичного менеджменту забезпечує синхронізацію взаємодії громадян і системи управління [13]. Отже, має місце уніфікація очікувань, вимог і стандартів регулювання поведінки громадян як керованих й тих, хто здійснює врядування. «Good governance» в широкому розумінні сприяє утворенню підтримуваних суспільством правил політичної гри та уявлень щодо збалансованості політичного представництва.

У міждисциплінарному дискурсі проблема належного політичного врядування розглядається таким вітчизняними фахівцями, як О. Березко, В. Ткаченко [1], О. Воронкова, О. Гордей [3], В. Воропаєв [4], Я. Кудря [7], Н. Маркова, О. Ярмак [8], А. Толстокорова [9], К. Федина, С. Ус [10]. У фаховому політологічному дискурсі політичний менеджмент вивчали Ю. Шайгородський [11] і В. Щербак [12]. Поряд із цим існує значна потреба в установленні корелятивного поля концептів ефективного політичного менеджменту й ефективного політичного врядування. Цей аспект є визначальним для наукового осмислення шляхів реформування системи політичного менеджменту в Україні в умовах євроінтеграції.

Метою статті є визначення місця концепту ефективного врядування («good governance») у теорії та практиці сучасного політичного менеджменту. Завданням статті є встановлення й опис впливу ефективного урядування на результати політичного управління.

Значення ефективного врядування для політичного менеджменту в сучасних дослідженнях з політичної філософії розглядається в контексті ціннісної структури політичної антропології. Можливість реалізації людиною себе в політичному світі залежить від нормативного середовища. Однак важливими є й загальнолюдські риси, які впливають на політичній дії. Це уявлення про ефективне урядування в антропологічному вимірі визначається як відповідне людській природі та прагненням загального блага. Усе це, своєю чергою, визначає аспекти політичного пізнання та політичного буття. Згідно з В. Воронковою, «політичний менеджмент відіграє онтологічно-генеральну роль в епоху криз і репрезентує модель управлінських політичних технологій у проекції на зростання людського потенціалу та пошуки нових антропологічних істин-орієнтирів, що розвиваються в локалізації таких тем, як політична антропологія, економічна антропологія, урбаністична антропологія, прикладна антропологія, культурна антропологія, психологічна антропологія, антропологія релігії, онтологічна антропологія, етнонаціональна антропологія, соціально-філософська антропологія» [2, с. 24].

Ефективне політичне врядування в антропологічному аспекті визначається як управління, відповідне підтримці та визнанню людини. Якщо політичний менеджмент робить акцент на досягненні політичної мети, то практика «good governance» – на забезпеченні

потреб людини в широкому розумінні. І в цьому плані існує розбіжність між ефективністю політичного менеджменту, яке здійснюється в умовах змагання, та урядуванням, яке здійснюється на користь певної спільноти й окремих індивідів [7]. В. Воронкова стверджує, що «суттєве значення для ефективного функціонування політичного менеджменту мають орієнтири культурних комплексів-моделей «людського розвитку» (тривалість життя, розвиток освіти й охорона здоров'я, підвищення добробуту населення, якості життя, подолання різноманітних форм дискримінації, звільнення людини від тиранії й тероризму), що створюють специфічну мультимодель етапно-циклічної еволюції політики, культури, влади, управління» [2, с. 25].

Загальносвітові стандарти політичного урядування визначають уніфікацію підходів до результатів управління для багатьох демократичних країн. Вхідження України до європейської спільноти визначає потребу її інституалізації як країни, яка не лише декларує як свою головну мету забезпечення загального добробуту, а й вкладає в це поняття загальносвітове розуміння. Вхідження до світової системи політичного менеджменту сприяє встановленню внутрішньої відповідності процесів і процедур тим політичним процесам, які визначають співпрацю громадян заради реалізації спільних проектів [8]. Це забезпечує досягнення масштабних цілей не лише міжнародного, а й цивілізаційного порядку. У цьому сенсі ефективність урядування розуміється як відповідність глобальним цілям людства. В. Воронкова слушно зауважує, що «політичний менеджмент як нова антропологічна парадигма управлінського мислення константно продукується в матрицях «держави загального добробуту» на рівні як центру, так і регіону, створюючи базисно-специфічну рефлексію сталого розвитку суспільства, взаємотрансплантації чи взаємокогеренції України до загальноєвропейського простору, підвищення якості й стандартів життя, економічного й культурного зростання» [2, с. 25].

Парадигма взаємодії ефективного урядування та політичного менеджменту на концептуальному рівні полягає в пошуку спільного в тлумаченні цілей і завдань управлінських процесів і їх результатів. Однак практика демократичного урядування в трансформаційних державах свідчить, що ефективно, або «добре», урядування в публічній політиці може вирішувати конкретні завдання державного будівництва та розвитку громадянського суспільства. Як свідчить приклад сучасної України, еволюція менеджменту громадських організацій після 2014 року спричинила появу потужного волонтерського руху. Це приклад того, як технології ефективного політичного урядування спрацювали в період масштабної загальнонаціональної кризи. Л. Жужа вважає, що «діяльність волонтерських організацій для забезпечення потреб АТО є політичною за суттю, оскільки вони є проявом громадсько-політичної активності мас, що пов'язана з війною. Волонтери АТО є суб'єктами політики, тому їх діяльність можна аналізувати в категоріях політичного менеджменту» [6, с. 128].

У прагматичній сфері урядування громадських організацій стає очевидним, ще одне значення ефективного політичного урядування для демократичного політичного менеджменту. У політичному менеджменті ефективність вимірюється досягненням політичних результатів за певний період часу. Працюючи в конкурентному середовищі, громадські організації мають досягати довіри своїх симпатиків і прихильності авторитетом у суспільстві. Ці показники є результатом концептуального розуміння й виконання демократичної функції «good governance» в політичному менеджменті транзитивної держави. Як стверджує Л. Жужа, «завдяки високій довірі активістам громадянського суспільства функції еліти переміщуються вниз до громадських активістів, волонтерів, які визначають мету та політичні орієнтири, формують вимоги до політиків та закликають маси до активності» [6, с. 129].

Схема ефективного врядування в публічних політичних взаємодіях громадських суб'єктів свідчить про появу тих інституційних умов, які визначають незворотній рух суспільства до демократії. Реалізувати ті чи інші політичні завдання або цілі – забезпечити особливе ставлення громадян як до влади, так і до своїх політичних обов'язків. Певною мірою трансформується також місія політичного менеджменту [9]. Вона втрачає риси політичної маніпулятивності й егоїстичності. На думку Л. Жужі, «влада харизми, а не влада державних посад має велике значення у політичному просторі, пов'язаному з АТО. Можна стверджувати, що волонтери АТО є елітою громадянського суспільства» [6, с. 129].

Прикладний характер ефективного політичного врядування забезпечує можливість реалізації політики, яка не розглядається в змагальній перспективі діяльності політичних суб'єктів. Можливість досягти політичної мети, яка буде відповідати інтересам усієї спільноти, закладена в глибокому ліберальному розумінні «good governance». Водночас у прикладному аспекті ефективного політичного врядування означає якісну підготовку рішень і всебічний аналіз перспектив управлінської політики. В. Дудар слушно зауважує, що «реалізація управлінських функцій потребує не тільки певних управлінських рішень, а й наявності необхідної інформації для прийняття згаданих рішень і зворотного зв'язку у виконанні раніше прийнятих управлінських рішень» [5, с. 520].

Задоволення потреб індивідів і суспільства загалом як елемент ефективного політичного врядування в сучасному світі не має виразної ідентичності з цінностями споживання та маркетингового шляху задоволення потреб. Шляхом, який підвищує ефективність політичного менеджменту, є способи переконування реципієнтів публічних послуг у їх задовільній якості. Ця парадоксальна теза зумовлена постійним зростанням вимог з боку суспільства споживання. Тому в деяких європейських країнах, які переживають економічну кризу, настанови «good governance» переживають певне переосмислення. Як зазначає В. Дудар, «у політичному менеджменті суб'єкт управління позбавлений легітимного права диктувати правила гри, тобто створювати норми, обов'язкові для об'єкта свого впливу, тому він змушений впливати, спираючись на знання особливостей мотивації конкретних людей, його головною зброєю стає знання психології особистості й психології мас» [5, с. 522].

Конкретні суб'єкти політичного менеджменту в умовах розвиненої демократії активно залучають професійний і політичний аналіз та експертні знання на всіх етапах управління. Здатність вплинути на процеси в суспільстві без очевидного втручання є одним із критеріїв ефективності прикладних технологій політичного менеджменту. У цьому контексті ефективного політичного врядування набуває міждисциплінарного смислу, інтегрується до сфери інтелектуальних та інформаційних технологій, запровадження нових консультаційних підходів тощо [3; 4]. Як уважає В. Дудар, «зростання значення політичного менеджменту в суспільстві сприятиме зростанню попиту на відповідних спеціалістів, становленню конкурентоздатних ринків консалтингових послуг, які стимулюватимуть учасників до постійного самовдосконалення» [5, с. 523].

Адекватність розуміння принципів ефективного врядування і пріоритетів політичного менеджменту є одним із провідних засобів реалізації цілей демократичного суспільства як на локальному, так і на глобальному рівнях. Ефективне врядування в умовах демократії зберігає гнучкість для прийняття нових цінностей, міждисциплінарних настанов, соціальних практик індивідуальних орієнтації тощо [10]. Концепція «good governance» надає політичному менеджменту вимір ефективності, пов'язаний із природою людини та її особливостями, що дуже важливо за доби високих технологій.

Концепт ефективного політичного врядування пройшов значну еволюцію в суспільствознавчих науках. Ефективне політичне врядування є частиною сучасної демократич-

ної традиції. Технологічний політичний менеджмент, який з'явився в період масовізації та стандартизації суспільства, став утіленням концепту політичної конкуренції в конкретні рішення. Можливість упровадження ефективного політичного врядування в ціннісну систему політичного менеджменту свідчить про певну інституційну еволюцію конкретної країни. Концепція «good governance» є об'єктивною системою оцінювання результатів управління. Вона узгоджує потреби суспільства та його нормативно-правовий контекст, у якому політичний менеджмент забезпечує поняття політичної доцільності. Ефективне політичне врядування сполучає потреби політичного суб'єкта з вимогами громадської сфери. Незважаючи на те що ефективне політичне врядування є рисою сталих демократій, його значення може поширюватися на різні країни, особливо на перехідні. Ефективне політичне врядування є певною ознакою еволюції електоральної демократії до партиципаторної, або сталої, оскільки відображає не лише ступінь контролю суспільства над владою. Він утілює прагнення останньої бути відповідальною й підзвітною, оскільки політичний менеджмент демократичного суспільства спирається на цінності захисту прав людини та інші гуманістичні настанови. Ефективне політичне врядування також визначає успіх політичного менеджменту лише в тому випадку, якщо він не є порушенням права людини. Для сучасної України це означає необхідність переходу на нові якісні підходи політичного управління на всіх ланках. Поява концепту ефективного політичного врядування в системі політичного менеджменту означає рух окремих країн до європейських цінностей практик управління. Вони полягають не в системі привілейованого управління, а в реальній системі координації різних сфер життєдіяльності суспільства за наявності відповідних повноважень. Перспективами подальшого розвитку теми, порушеної в статті, є вивчення національних шкіл ефективного політичного врядування.

Список використаної літератури

1. Березко О.Л., Ткаченко В.С. Система інформаційного менеджменту наукових журналів та конференцій Львівської політехніки. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Інформатизація вищого навчального закладу». 2014. № 803. С. 17–22.
2. Воронкова В. Формування антропологічної парадигми політичного менеджменту в умовах глобалізації. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2008. Вип. 34. С. 24–42.
3. Воронкова О.М., Гордей О.Д. Суспільно-політичні аспекти податкового менеджменту в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2014. № 2. С. 47–56.
4. Воропаєв В.Г. Демографічні процеси в Україні як предмет політичного менеджменту. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_3_11.
5. Дудар В. Місце і роль політичного менеджменту в сучасному суспільстві. Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди». Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». 2013. Вип. 28 (2). С. 519–523.
6. Жужа Л.О. Політичний менеджмент волонтерства АТО. Грані. 2015. № 6. С. 127–133.
7. Кудря Я.В. Політика у системі управління корпораціями в машинобудуванні: принципи і основи менеджменту. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 1. С. 59–63.
8. Маркова Н.С., Ярмак О.В. Реалізація антикризової hr-політики в межах існуючої системи hr-менеджменту підприємства. Економіка та держава. 2013. № 5. С. 41–43.

9. Толстокорова А. Значення питань міграційної політики та менеджменту серед програмних пріоритетів українського політикуму. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса. 2013. Вип. 5. С. 316–322.
10. Федина К.М., Ус С.В. Державна екологічна політика та принципи організації екологічного менеджменту в Україні. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. 2013. Вип. 19. № 4. С. 228–234.
11. Шайгородський Ю.Ж. Регулятивна функція міфу в політичному менеджменті. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Політологія». 2009. Т. 110. Вип. 97. С. 150–154.
12. Щербак В. Політико-правове регулювання ефективності політичного менеджменту: практика трансформаційних країн. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. Vol. 2. Iss. 1. С. 201–206.
13. Gisselquist R. What Does «Good Governance» Mean? URL: <https://unu.edu/publications/articles/what-does-good-governance-mean.html>.
14. What is Good Governance? URL: <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>.

**EFFECTIVE GOVERNANCE («GOOD GOVERNANCE»)
IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY
POLITICAL MANAGEMENT DEVELOPMENT**

Alali Ahmad

*Oles Honchar Dnipro National University
Department of Political Science
Haharin ave., 72, 49000, Dnipro, Ukraine*

The importance of focusing on the principles of effective governance in a democratic society is considered. The level of provision of certain values of understanding the prospects of development of contemporary political management in Ukraine has been studied. It is determined that the effectiveness of political projects is evaluated by perceptions of the realization of certain public goods and as a result of the functioning of the political management system. It is determined that political management places emphasis on the achievement of the political goal, and the concept of good governance places emphasis on the provision of human needs in a broad sense. The role of effective or good governance in solving specific tasks of state building and development of civil society is established. It is proved that factors that increase the effectiveness of political management are ways of persuading recipients of public services in their satisfactory and quality.

Key words: political management, good governance, political actors, democracy, political expediency.